
ВЕЛИСАВ ВУЛОВИЋ
ДЕВЕТ ДЕЦЕНИЈА
ЖИВОТА И СТВАРАЊА

Ликовна галерија, Горњи Милановац
26. новембар – 14. децембар 2008.

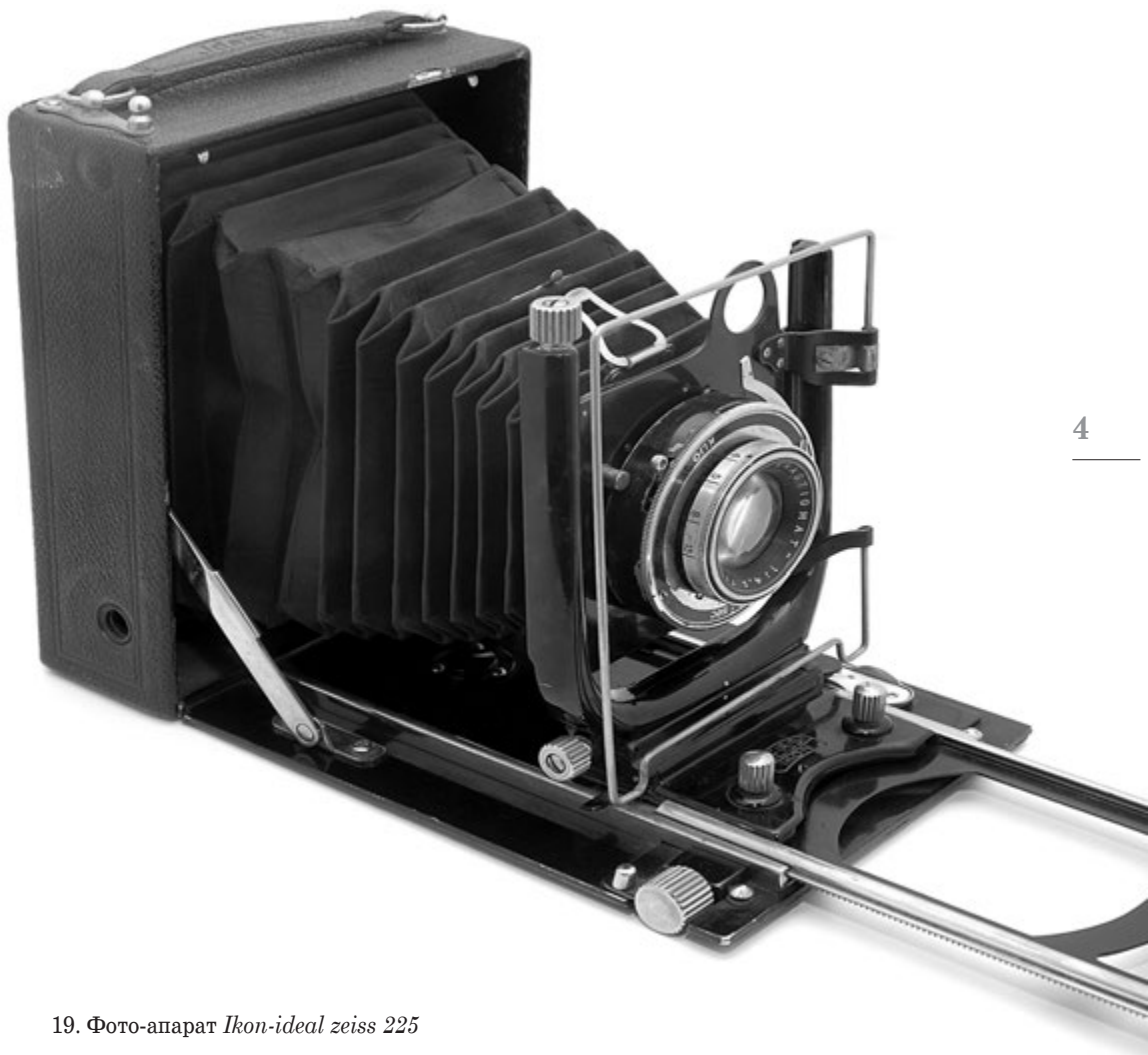

ЖИВОТНА ПРИЧА

Велисав Вуловић рођен је 26. новембра 1919. године у селу Давидовица као најстарији од троје деце Милорада и Зорке Вуловић. Отац Милорад, носилац Албанске споменице, био је једно од десеторо деце Витора и Добрије, а мајка Зорка, рођена Стефановић, такође је из Давидовице. Велисављева баба Добрија, пореклом из села Калиманића, је сестра од стрица ђенерала Божидача Терзића.

У време када је јунак наше приче дошао на свет породица Вуловић била је сиромашна. Тек завршени рат, недостатак обрадиве земље и беспарица су само неке од потешкоћа са којима се тада сусретао Милорад. Ипак, радећи истовремено као зидар и пољопривредник успео је да одшколује децу. О његовој посвећености породици најбоље сведоче Велисављеве речи: *„Захваљујући оцу, и поред свих нећаћа нама ништа није недостијало”*. Са друге стране мајка Зорка васпитавала је децу. Као религиозна жена инсистирала је *„да се редовно молимо и читамо ејске писме”*.

Са осам година Велисав је кренуо у оближњу шилопајску школу. Истицао се као један од бољих ђака, па је након завршеног четвртог разреда 1932. за одличан успех награђен од Месне задруге штедном књижицом са улогом од десет ондашњих динара. Исте године када је завршио школу, у Шилопају је основана Народна читаоница и књижница. Са фондом од преко 1500 књига била је једна од угледнијих у рудничко-таковском крају. Велисав је изабран у Надзорни одбор.

19. Фото-апарат *Ikon-ideal zeiss 225*

Помажући оцу који се задужио да би купио „*нешто земље*” Велисав је веома рано почео да ради. О том времену каже „*Почео сам да зарађујем са четрнаест година и од тада не знам шта је да нема*”. Након првих послова на Руднику научио је да зида и обрађује камен. Учествује у изградњи кафане Бошка Рашића у Заграђу, док на кући Војимира Јевтића у Шилопају зида подрумски свод. На централном камену свода исклесало је срце са две руже, монограмом и годином израде. Приликом подизања цркве у Шилопају радио је заједно са стрицем тротоаре, да би нешто касније помагао руским мајсторима у осликавању ове богомоље.

Млађи брат Светислав наставио је школовање у Београду, а Велисав је сходно тадашњој пракси остао на родитељском имању. Почетком 1940. године уследила је женидба са Љубицом Богојевић из Трудеља. Она ће му нешто касније подарити сина Чедомира. На жалост брачна срећа била је краткотрајна. Велисав је убрзо регрутован и послат у војску. Супруга Љубица, тада у другом стању остала је код куће са његовим родитељима.

Као припадник II пешадијског пука, након обуке у Земуну прешао је у Сенту, у XV опсадни пук. Услед погоршаног стања у земљи војни рок му је са девет продужен на осамнаест месеци. За тих година и по дана у Давидовици је боравио свега један месец. Том приликом је први пут видео сина. Након повратка са одсуства унапређен је у чин каплара мада није похађао трупну школу.

Након Априлског слома заробљен је и депортован у Немачку. Испоставиће се да је то био кључни тренутак у животу Велисава Вуловића. Четири ратне године провео је у радним логорима променивши пет сталлага-логора, седам радних команди и десет газда.

Способан и ведрог духа преживео је све недаће које су га тада снашле. Обављао је најтеже физичке послове, често мењао пребивалишта, два пута оболевао од маларије, али се није предавао. Бранећи своја и права својих другова често се супростављао газдама, па чак

и физички обрачунавао са њима. Захваљујући саветима француских заробљеника Велисав је прилагодио понашање датим приликама: *„Видео сам како се они понашају и истовремено су ме упутили на наша права”*. Године 1943. задесила га је велика породична трагедија. Син Чедомир упао је у врело млеко и убрзо умро од задобијених рана. Када је сазнао за то Велисав се није могао дуго повратити од шока: *„Цео свет ми се срушио, но ипак некако сам настао гаље нагајући се скором крају рата”*.

У селу Хенштед, близу Кила дочекао је слободу и енглеску војну мисију. Велисав се надао да је то крај његовим мукама и да ће се ускоро вратити кући. Али, на жалост, није било тако. Оптужен да је реакционар пошто је слушао „Радио Лондон” и под претњом да ће му се судити у Југославији, одустао је од повратка. Из Осанбрика је железничким транспортом кренуло за домовину 27 његових другова *„о којима сам се ипак сипарао, а ја остајем”*.

Сам у туђини, додуше са познавањем немачког језика Велисав Вуловић се још једном нашао на почетку. Било му је јасно да Енглези неће вечито бринути о њима и да што пре мора наћи запослење. Одлучио је да постане фотограф, а на избор занимања утицало је то што је фотографију волео од школских дана. У заробљеништву је пронашао бокс камеру без филма. Крио ју је у сену, где су је мишеви нагризли, те је с тога била неупотребљива. Непосредно по окончању рата Енглези су запленивали Немцима разне ствари, па је Велисав дошао до првог апарата. За своје фотографске почетке он каже: *„Слушао сам Енглезе, а учио фотографију од једног Немца. Практично био сам његов помоћник, и добро ми је ишло”*. Вуловићево „око за фотографију” није остало незапажено. Редакција листа „Nordwestdeutsche Rundschau” из Осанбрика ангажовала га је за сарадника спортске редакције као фоторепортера. Истовремено постао је фотограф при енглеској војној мисији. Њихове бројне активности као што су маневри, параде и слично овековечио је апаратом. Фотографије настале

том приликом имају изузетну историјску вредност. Тих година пуно је радио. Када је послом прешао у Хамбург Велисав је уписао и завршио приватну Фото школу. Тиме је коначно стекао услов да се слободно бави фотографским занатом, што је искористио и запослио се у надалеко познатој „Agfi”. Дружељубив као и обично, веома брзо је постао миљеник „*високих личности немачке фотодографије*”.

Ипак све више га је обузимала жеља за повратком. Родитеље који су још били живи дуго није видео. Супруга Љубица се у међувремену развела и „*ошла за грузим човеком*”. Од куће је добијао само писма и понеку фотографију. Због свега тога одлучио је да затражи југословенски пасош. Конзулат у Хамбургу изашао му је у сусрет. Тако су се стекли услови да се Велисав врати.

Средином маја 1954, после 13 година проведених у заробљеништву и својеврсном изгнанству, стигао је кући. На железничкој станици у Кривој Реци дочекали су га родитељи са многобројним пријатељима. Пар месеци ништа није радио већ је, како он каже, уживао у срећи. Након што се одморио кренуо је у потрагу за послом, и брзо га нашао. Пошто је био један од ретких који је познавао рад са колор фотографијом сели се у Београд и запошљава у лабораторији Филмског града. Ту ће провести три године. Као врстан мајстор сарађиваће, између осталог, са Војно-медицинском академијом, Ветеринарским факултетом и многим другим значајним установама. Вечито трагајући за новинама Велисав је прихватио позив да први ради колор фотографију за потребе Београдског сајма. Тај посао омогућиће му да пређе у „Привредни преглед”. Одатле, након 11 година прелази у „БИГЗ”. У овој реномираној издавачкој кући дочекаће 1980. године пензију. Хонорарно, објављивао је фотографије у листовима попут „Дуге”, „Практичне жене” и сл.

Када би једном речју требало да опишемо каријеру Велисава Вуловића онда би рекли да је он пре свега био професионалац. Деценијама је систематично усвајао нова достигнућа на пољу фотографије трудећи се да му ништа ново не промакне.

По други пут се оженио 1960. Емилијом Николић. Са њом ће исте године добити сина Зорана а нешто касније 1963. и ћерку Снежану. Син данас живи у Лондону, а ћерка у Београду. Они су Велисаву подарили петоро унучића која су њему данас највећа радост и задовољство.

Након што је пензионисан Велисав, заједно са супругом Емилијом безмало већ три деценије живи на релацији Београд – Давидовица. У свом родном месту бави се и данас пољопривредним радовима баш онако како му је и било одређено у младости. Сурова ратна и послератна стварност одвела га је на сасвим другу страну стварајући од једног како и сам воли да каже „сељачеџа”, истинског грађанина света. Иако већ у поодмаклим годинама изузетно је виталан, пун духа и живота.

Александар Марушић

ТРАГ СВЕТЛА

„Видео сам да људи снимају, израђују лик, ња сам некако кришом њожелео да имам фоѡо-аѡарайѡ. Нисам замишљао да у заробљенишћу ѡосѡанем фоѡоѡграф. желео сам да осѡанем жив. Фоѡоѡграфија ми је ѡада сѡасла живоѡ, данас ѡа је ѡродужила”.

Ово је рам за животну и фотографску причу нашег слављеника, Велисава Вуловића. Као ратни заробљеник у Немачкој, био је обвезник радног логора. По женевској конвенцији, добијао пакете Црвеног крста. Први фото-апарат (бокс камера), трампио је са Немцем мештанином, за конзерву инстант кафе и неколико пакли цигарета. *„Крио сам ѡу малу Agfi у ѡласѡу сена и снимао ѡајно”.*

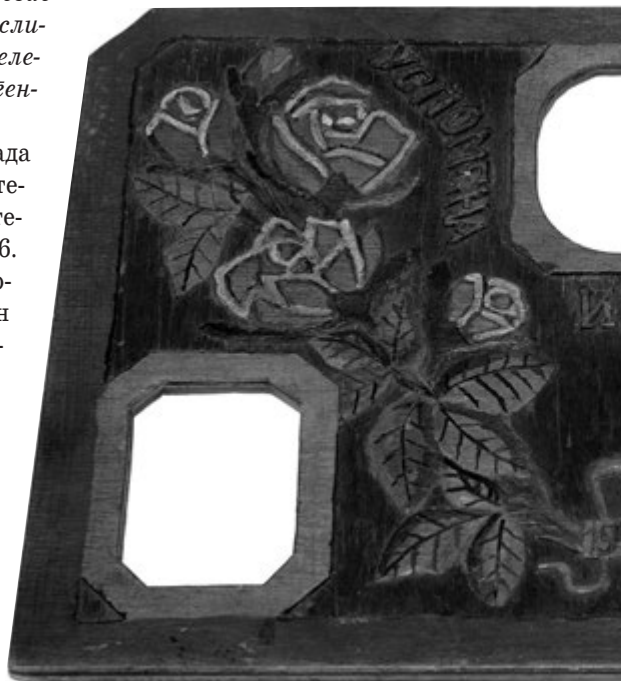
Од тог тренутка, Велисав Вуловић постаје трагач светла. Рудари када улазе у јаму, кажу: *„Срећно”!* Фотографи се међусобно ословљавају са: *„Добро свеѡло”!* Велисав се брзо „престројава” из логораша у фотографа. Слика око себе. Улазак савезника у логоре, високи официрски кадар. Наученост немачког језика помаже му да светло пише рађање нове државе. У месну фотографску радњу односи ц/б негативе на развијање. Предлаже да постане њихов помоћник и тиме отплаћује своја дуговања радњи. Пристали су. Нису знали да је Велисав био лаборант - почетник. Тај недостатак није примећен, јер, Велисав је брзо учио. Савезници су Немцима одузимали фото-апарате и пројекторе. Прича ми Велисав да је био сведок тих рација. Повратком са *„обраде ѡерена”*, он је био позади ципа... *„Седео сам на аѡарайѡима као на кромѡирима. Сањао „Leica”-у. То је најбољи фоѡо-аѡарайѡ свих времена. Шѡедео сам. Прва „Leica” која се ѡјавила у излоѡу, била је моја. Коѡѡала је 800 ДМ. У нашој касарни био је један Немац који је снимао за војску и радио хонорарно као сѡорѡски*

фотограф. Када је видео моје снимке, одмах ме је позвао на сарадњу за „Nordwestdeutsche Rundschau” у Осанбрику. Снимали смо заједно фудбалске утакмице. Он иза једног гола, ја иза другог. Имали смо мошор. На полувремену, један од нас је возио да развије филмове, други је настојао да слика. Походне би носили фотографије на железничку станицу и слали их у државну агенцију DPA и још 15 редакција”...

Од уштеђевине, Велисав купује тада најновији блиц, амерички „Blairunkt”, тежак 9,5kg. Почиње да фотографише у ентеријеру, пријеме, игранке... Упознаје 1946. године барона Бартоновског, власника ергеле коња и фотографа из хобија. Барон уводи Велисаву у елитне кругове и пословни крем тадашње Немачке.

„Он ме је научио лејом понашању. Рекао ми је да морам уписати школу за фотографа. Послушао сам га. Август, 1950. уписујем школу у Хамбургу. Фотографија је физика и хемија. Мени, са четири разреда основне школе, није било лако. Био сам једини странак, али сам већ тада знао да пишем немачки. Посишао сам њихов миљеник. Волео експерименте у тамној комори и истраживања светлом. Немачка школа фотографије је позната. Њихови фотографи - мајстори, повраћком са руског фронта били су жељни нормалног живота и нескривања заната”.

Ту предност, Велисав Вуловић је искористио и усавршио у Централној AGFA колор лабораторији са 60 запослених. Његов повратак

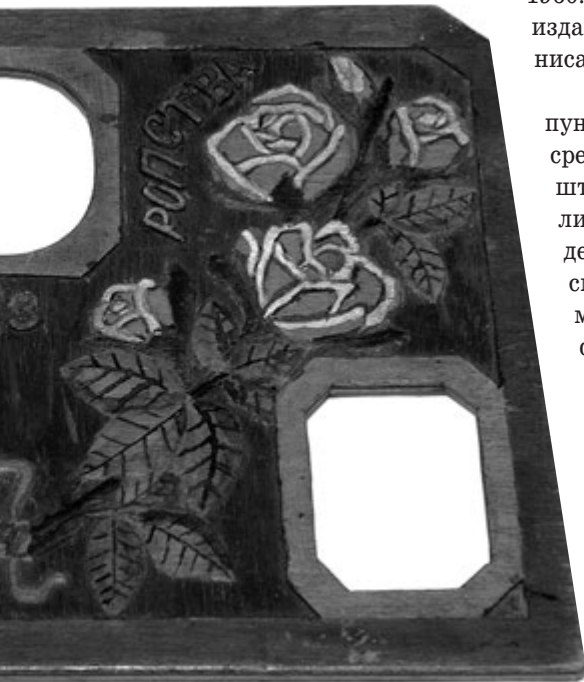
у Србију, 1954. имао је професионално-патриотски мотив. Запослење у Филмском граду у Београду траје три године. Један је од оснивача новинске агенције „Седма сила”. У „Привредном прегледу” ради од 1960. као фотограф. После десет година прелази у издавачки гигант, „БИГЗ” и ту остаје до пензионисања, у пуном радном стажу, 1980. године.

Фотографски, Велисав је свој век одавно испунио. Музеј рудничко-таковског краја је имао срећу. Вуловић нам је поклонио своју заоставштину, обиље фотографске литературе и неколико књига. Ово је само један део фотографског депоа, за јавност први пут изложен. Сигурни смо да ће Вуловић бити иницијална каписла многим, наравно млађим, не само фотографима, да следе његов пример и дарују град.

У овим временима, националног тунела, историјског и генерацијског незнања, животни синопсис Велисава Вуловића нуди нам светло, као излаз.

На таквог се треба угледати.

Саша Савовић

32. Рам за фотографије

Попис каталожних јединица:

1. *Велисав Вуловић 1948-2008*, репродукција
2. *Диплома ВКВ фотографа*, 1958. година, 30 x 40 cm, власништво Велисав Вуловића
3. *Диплома о положеном курсу за колор фотографију*, 1953. година, 30 x 20 cm, власништво Велисав Вуловића
4. *Игра*, Немачка, 1952. година, шест фотографија, 13 x 18 cm, власништво Велисав Вуловића
5. *Преслица*, 1951. година, фотографија, 29 x 37 cm, власништво Велисав Вуловића
6. *У ослобођеној Немачкој*, 1946-1948. година, девет фотографија, власништво Велисав Вуловића
7. *Војне параде у ослобођеној Немачкој*, 1946. година, 16 фотографија, 15 x 21 cm, власништво Велисав Вуловића
8. *Мој ошац*, урамљена фотографија, 40 x 28 cm, власништво Велисав Вуловића
9. *После кише IV*, 1961. година, урамљена колор-фотографија, 20 x 30 cm, власништво Велисав Вуловића
10. *После кише III*, 1961. година, урамљена колор-фотографија, 20 x 30 cm, власништво Велисав Вуловића
11. *После кише II*, 1961. година, урамљена колор-фотографија, 20 x 30 cm, власништво Велисав Вуловића
12. *После кише*, 1961. година, урамљена колор-фотографија, 29 x 22 cm, власништво Велисав Вуловића
13. *Индустрија*, 1969, соларизација, 59 x 49 cm; *Мога*, 1973, соларизација, 18 x 24 cm; *Поршрет девојке*, 1969. година, колор принт, соларизација, 15 x 21 cm, власништво Велисав Вуловића
14. *Вискоза Лозница*, 1972, колор-фотографија, 30 x 31 cm; *Игра*, 1952, експеримент, 34 x 25 cm; *Оро*, 1969. година, соларизација, 50 x 60 cm, власништво Велисав Вуловића
15. *Стејенице*, 1951, фотографија, 29 x 40 cm; *Коло*, 1969. година, соларизација, 60 x 50 cm, власништво Велисав Вуловића
16. *Шине*, 1970, фотографија, 41 x 52 cm; *Пловка*, 1951. година, фотографија, 29 x 40 cm, власништво Велисав Вуловића

17. Фото-апарат *Linhof*, 13 x 18 cm,
власништво Велисава Вуловића
18. Фото-апарат *Leica*,
власништво Велисава Вуловића
19. Фото-апарат *Ikon-ideal zeiss 225*,
плочаш са мехом, МРТК, И-594
20. *Белешке са насљаве*
Хамбуришке фотографске школе,
септембар – децембар 1950. године,
29,5 x 39,2 cm,
власништво Велисава Вуловића
21. *Айарајл за койирање фотографија*,
39 x 41 x 13 cm, МРТК, И-632
22. *Айарајл за контиактирање*
и повећање фотографије,
власништво Велисава Вуловића
23. *Рам за койије фотографија*, 35 x 45 cm,
власништво Велисава Вуловића
24. *Део прибора за ретуш фотографије*
и негаиива с прибором, 19 x 31 x 1,9 cm,
МРТК, И-603
25. В. Мојсиловић, *Фотографија од идеје*
до реализације, Београд, 1976. година,
власништво Велисава Вуловића
26. М. Бабац, *Филм у вашим рукама*,
Београд, 1979. година,
власништво Велисава Вуловића
27. Р. Jenkins, *Colour separation negatives*,
власништво Велисава Вуловића
28. *Крњевац*, 1968. година,
урамљена фотографија, 20 x 30 cm,
власништво Велисава Вуловића
29. *Усиа*, 1972. година,
урамљена фотографија, 30 x 40 cm,
власништво Велисава Вуловића
30. *Калемеџан*, 1974. година,
урамљена соларизација, 24 x 30 cm,
власништво Велисава Вуловића
31. *Вајпромет*, 1961. година,
урамљена колор-фотографија,
26 x 32 cm,
власништво Велисава Вуловића
32. *Рам за фотографије*,
Хадемаршен, 1942. година
дрво, 27 x 19 cm, МРТК, И-577
33. *Венчање Љубице и Велисава Вуловића*,
Давидовица, 1940. година,
фотографија, 13,1 x 8,2 cm, МРТК, И-580
34. *Сујруџа Љубица и син Чедомир*,
Давидовица, 1943. година,
фотографија, 4,6 x 6 cm,
власништво Велисава Вуловића
35. *Други пешадијски џук*,
Земун, 1940. година, фотографија,
13,5 x 8,9 cm, МРТК, И-598

36. *Из заробљеничких гана*,
1943. година, фотографија, 6,2 x 9 cm,
власништво Велисава Вуловића
37. *Визит карта Велисава Вуловића*,
Хамбург, 1953. година, 9,1 x 5,1 cm,
МРТК, И-578
38. *Међународна избељичка
легијимација*, 1950. година,
6 x 9,8 cm, МРТК, И-581
39. *На гробу Боривоја Јанковића*,
Хемштед, 1945. година,
фотографија, 6,6 x 9,4 cm, МРТК, И-582
40. *Фотографи и љубитељи
фотографије на обали Северног мора*,
1948. година, фотографија,
17,5 x 12,5 cm, МРТК, И-583
41. *Чланска карта Хришћанске
омладинске организације*, 1953. година,
7,3 x 10,4 cm, МРТК, И-584
42. *Пасош Велисава Вуловића*,
Кил, 1946. година, 10,6 x 15,4 cm,
МРТК, И-585
43. *Милораг и Драгиша Вуловић*,
Давидовица, 1918. година,
фотографија, 8,2 x 12,7 cm, МРТК, И-598
44. *Велисав Вуловић у енглеској служби*,
1948. година, фотографија, 12,7 x 7,1 cm,
МРТК, И-599
45. *Породица Вуловић*, Београд,
1948. година, фотографија, 17,5 x 12,4 cm,
МРТК, И-601
46. *На Боденском језеру*, 1952. година,
фотографија, 17,5 x 12,3 cm,
власништво Велисава Вуловића
47. *Писмо наставнице француског језика
Велисаву Вуловићу*,
Ливерпул, 1953. година, 14 x 53 cm,
власништво Велисава Вуловића
48. *Позивница за свадбу белгијског
пријатеља Де Виша*, Алст, 1957. година,
17 x 5 x 11,2 cm,
власништво Велисава Вуловића
49. *Повраћак из заробљеништва*,
Крива Река, 1954. година,
фотографија, 13,9 x 8,9 cm,
власништво Велисава Вуловића
50. *Са родитељима по повраћаку
из заробљеништва*, Давидовица,
1954. година, фотографија, 12,7 x 7,8 cm,
власништво Велисава Вуловића
51. *Сертификациј за обављање
фотографских и каменорезачких радова*,
1950. година, 16,9 x 13,4 cm,
МРТК, И-579
52. *Са уштакмице „Вердера“ из Бремена*,
после 1945. године, фотографија,
9,9 x 6,9 cm, МРТК, И-587

53. *Нож за обрезивање фошографија*,
17 x 8,6 x 29 cm, МРТК, И-588
54. *Калем за развијање филма*, R-9,5 cm;
H-16 cm, МРТК, И-589
55. *Негаиив филма, NP 120*,
P-2,4 cm; H-6,5 cm, МРТК, И-590
56. *Шшипалка за фошо-пайир*,
L-13,7 cm, МРТК, И-591
57. *Фошографски штермомешар*,
H-10 cm, МРТК, И-592
58. *Црно-бели план филмови*,
11 x 16,5 cm, МРТК, И-593
59. *Шшипалка за држање филма*,
L-5 cm, МРТК, И-595
60. *Пошврда о йоложеном
фошографском исийшћу*, 1958. година,
20,8 x 14,7 cm, МРТК, И-596
61. *Колега Велисава Вуловића*, 1948. година,
фотографија, 8,4 x 13,5 cm, МРТК, И-600
62. *Црква Свеиоџ Николе у Шилопайу*,
Београд, 1982. године, 11,7 x 16,5 cm,
МРТК, И-602
63. *Филпир „Ferrania”*, 13,1 x 10,2 cm,
МРТК, И-604
64. *Уверење да је Велисав Вуловић сарадник
листa Nordwestdeutsche Rundschau*,
Осанбрик, после 1945. године,
репродукција, 19,5 x 13,8 cm,
власништво Велисава Вуловића
65. *Мошив из Србије*, насловна страна
ревије „Завичај”, бр. 138,
Београд, 1972. година,
снимио Велисав Вуловић
66. *Зимски мошив из Србије*,
последња страна ревије „Завичај”,
бр. 149, Београд, 1973. година,
снимио Велисав Вуловић
67. *Новоџодиниња чесишћка
са фошографијама Вуловићеве деце
Зорана и Снежане*, 14,7 x 5,8 cm,
власништво Велисава Вуловића
68. *Службене йропуснице
за београдски сајам*,
власништво Велисава Вуловића
69. *Брошура БИГЗ-а*,
70-те године ХХ века, 15,9 x 24 cm,
власништво Велисава Вуловића
70. *План – дијайозишћив*,
филм 13 x 18 cm,
репродукције слика Паје Јовановића,
4 комада,
власништво Велисава Вуловића

ВЕЛИСАВ ВУЛОВИЋ
ДЕВЕТ ДЕЦЕНИЈА ЖИВОТА И СТВАРАЊА

Издавачи:

Музеј рудничко-таковског краја
Културни центар
Библиотека „Браћа Настасијевић”

За издаваче:

Борисав Челиковић
Небојша Гојковић
Мирјана Мокровчак Глишовић

Аутори пошавке:

Радош Гачић
Александар Марушић
Саша Савовић

Аутори шекста:

Александар Марушић
Саша Савовић

Лектура:

Ирена Поповић

Конзервација:

Љиљана Протић

Графичка опрема каталога:

Вељко Тројанчевић

Фотографије:

Саша Савовић

Штампа:

Codex print, Горњи Милановац

Тираж: 200

ISBN 978-86-82877-27-1